

Česká republika

NÁLEZ

Ústavního soudu

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl dne 10. ledna 2012 v senátu složeném z předsedkyně Ivany Janů a soudců Františka Duchoně a Elišky Wagnerové (soudce zpravodaj) ve věci ústavní stížnosti stěžovatele **R. R.**, zastoupeného Mgr. Alešem Váňou, advokátem se sídlem Svahová 4, 360 01 Karlovy Vary, proti příkazu soudce Okresního soudu v Lounech ze dne 11. 10. 2010 č.j. 0 Nt 1008/2010-4 k osobní prohlídce, spojeného s žádostí o vydání usnesení o naléhavosti věci a o vydání předběžného opatření, se souhlasem účastníků řízení bez ústního jednání,

t a k t o :

- I. Příkaz soudce Okresního soudu v Lounech č. j. 0 Nt 1008/2010-5 ze dne 11. října 2010 se ruší.**
- II. Policii České republiky se zakazuje pokračovat v porušování základních práv stěžovatele podle čl. 12 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.**
- III. Policii České republiky se přikazuje obnovit stav před porušením tím, že vydá věci zabavené při domovní prohlídce provedené dne 13. října 2010, specifikované v protokolu o provedení domovní prohlídky, sepsaném dne 13. 10. 2010 Policií ČR, Útvarem pro odhalování korupce a finanční kriminality SKPV, expozitura Ústí nad Labem, č.j. ČTS OKFK-257/TČ-2009-200234. Zároveň musí Policie ČR vrátit veškerá elektronická data.**
- IV. Ve zbývajících částech se ústavní stížnost odmítá.**

O d ů v o d n ě n í :

I.

1. Ústavní stížností podanou k poštovní přepravě dne 26. 11. 2010 se stěžovatel domáhal zrušení výše uvedeného příkazu, neboť měl za to, že jimi byl porušen čl. 2 odst. 2 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“), čl. 10 odst. 2 Listiny, čl. 11 odst. 1 a 4 Listiny, čl. 12 odst. 1 Listiny, čl. 12 odst. 2 Listiny a čl. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod.

2. Ústavní stížnost je přípustná (§ 75 odst. 1 a contrario zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Ústavním soudu“)), byla podána včas a splňuje ostatní náležitosti vyžadované zákonem [§ 30 odst. 1, § 72 odst. 1 písm. a) zákona o Ústavním soudu].

3. Stěžovatel v ústavní stížnosti s odkazem na judikaturu Ústavního soudu (nálezy sp. zn. II. ÚS 298/05, sp. zn. I. ÚS 536/06 a sp. zn. IV. ÚS 1780/07) namítal, že předmětný příkaz k prohlídce neobsahoval naprosto žádné odůvodnění neodkladnosti či neopakovatelnosti nařízené prohlídky, dokonce ani alespoň obecný odkaz na příslušná zákonná ustanovení (ust. 158 odst. 3 a ust. § 160 odst. 4 tr. ř.). Kromě zcela zásadního opominutí naplnění podmínky neodkladnosti či neopakovatelnosti provedení prohlídky v této fázi řízení a z toho plynoucí absence jakéhokoliv odůvodnění naplnění některé z těchto podmínek, šlo podle názoru stěžovatele v příkazu nalézt i další pochybení. Příkaz totiž neuvádí žádné konkrétní podezření na trestnou činnost, jež je vyšetřována policejním orgánem, nespecifikuje, k jakému období se má tato trestná činnost vztahovat, mlčí o tom, proč jsou pro její vyšetření důležité účetní doklady obchodních společností v něm uvedených. Z příkazu dále nelze zjistit, proč by se v rodinném domě, fakticky užívaném stěžovatelem, měly nacházet účetní doklady, účetní evidence, smlouvy a další doklady týkající se obchodní činnosti společností Onetrade s.r.o. a ÚJI Trade a.s. Odůvodnění příkazu je naopak velmi obecné a nevyplývá z něj nijak potřeba zajistit dokumenty potřebné pro trestní řízení právě prohlídkou jiných prostor, když není zřejmé, proč nelze použít jiných způsobů, které zná trestní řád pro opatření věcí důležitých pro trestní řízení a který přitom není spojen s prohlídkou jiných prostor. Velmi obecné je též vymezení movitých věcí, jakož i elektronických dat, které se mají nacházet v předmětných prostorách, a které tak mají být případně zjištěny při prohlídce, když zde není žádným způsobem konkretizováno ani období, kdy měla být trestaná činnost páchána a z jakého období tak mají být věci zajištěny. Stěžovatel dále uvedl, že z hlediska přiměřenosti vyjádření v ust. § 2 odst. 4 tr. ř. byla zcela formálním úkonem výzva pracovníků Policie ČR vůči manželce stěžovatele paní T. R. vydání účetních dokladů a dalších dokumentů, která měla předcházet započetí prohlídky. Je zjevné, že jmenovaná z titulu svého postavení ke stěžovateli, kdy je jeho manželkou a nikoli pracovnící účetního oddělení společnosti, nemohla vědět, kde se hledané listiny nacházejí. Dle názoru stěžovatele nejde v dané věci o případ, kdy by věc nesnesla odkladu, jelikož nic takového se nepodává ani z příkazu k prohlídce. Přitom obě podmínky dle ust. § 84 in fine tr. ř., kdy lze upustit od provedení předchozího výsledku, musejí být splněny současně. Výslech sice učiněn byl, nikoli však výslech osoby, která by mohla podat k dané záležitosti jakoukoli informaci. Podle zásady zdrženlivosti mělo dojít nejdříve ku učinění výzvy k vydání věci podle ust. § 78 tr. ř., a to vůči společnostem, kterých se trestní řízení týká, případně vůči podezřelým, nikoliv však vůči manželce stěžovatele. Stěžovatel v závěru své ústavní stížnosti navrhl, aby Ústavní soud projednal předmětnou věc přednostně a aby vydal předběžné opatření, kterým Policie ČR zakáže pokračovat v zásahu do ústavně zaručených práv stěžovatele spočívajícím v zadržování věcí, jakož i elektronických dat stažených na hmotných nosičích, a zakáže do těchto zajištěných věcí vnikat, zkoumat jejich obsah, resp. data na nich uložená, a jakkoliv jinak s nimi nakládat, kromě jejich vydání stěžovateli, a dále uloží Policii ČR zakázat zkoumat elektronická data stěžená na hmotné nosiče Policie ČR, jakož i s těmito daty jakkoliv nakládat, kromě jejich znehodnocení.

4. Stěžovatel dne 27. 12. 2010 svou ústavní stížnost doplnil o vypořádání se se závěry obsaženými v usneseních sp. zn. I. ÚS 867/10 a IV. ÚS 883/10. Podle jeho názoru z těchto usnesení nevyplývá, že by stačilo odůvodnění neodkladnosti úkonu pouze v návrhu státního zástupce na vydání příkazů k prohlídce a v samotném příkazu soudu by mohlo zcela absentovat. Tento názor je podle stěžovatele správný již vzhledem k tomu, že adresát příkazu k prohlídce obdrží při její realizaci pouze uvedený příkaz k prohlídce, nikoli návrh státního zástupce, a též vzhledem k tomu, že ve fázi trestního řízení před zahájením trestního stíhání nemá adresát příkazu právo nahlížet do příslušného spisu. V tomto ústavní stížností napadeném příkazu k domovní prohlídce však jakékoliv odůvodnění povahy předmětné prohlídky, tedy její neodkladnosti či neopakovatelnosti, zcela chybí.

5. K ústavní stížnosti přiložil stěžovatel protokol o provedení domovní prohlídky ze dne 13. 10. 2010 č.j. ČTS OKFK-257/TC-2009-200234. S úkonem bylo započato v 6.00 hodin vstupem do obydlí, přičemž v 6.15 hodin převzal příkaz k domovní prohlídce vlastník domu, T. R., manželka stěžovatele. Ta byla poučena ve smyslu ust. § 84, 85a a 158 odst. 4, 7a 9 tr. ř., přičemž žádnou věc nevydala. Proto bylo započato s výkonem prohlídky a byly zajištěny na str. 3-6 v protokolu uvedené věci.

6. K výzvě Ústavního soudu se k ústavní stížnosti vyjádřil předseda senátu okresního soudu a ředitel příslušného policejního orgánu Policie ČR, Útvaru odhalování korupce a finanční kriminality. Předseda senátu odkázal na své rozhodnutí. Ředitel příslušného policejního orgánu ve svém vyjádření uvedl, že domovní prohlídka byla provedena na základě příkazu k domovní prohlídce, který byl řádně vydán v souladu s trestním řádem na návrh vrchního státního zastupitelství. Podnět k podání návrhu k provedení prohlídky byl podán policejním orgánem proto, že v rámci prověřování vyplynulo policejnímu orgánu důvodné podezření, že v prostorách rodinného domu stěžovatele se nacházejí věci důležité pro trestní řízení, a to účetní evidence a smlouvy, související s podnikatelskou činností předmětné společnosti, e-mailová korespondence mezi podezřelými, razítka, faktury, objednávky, dodací listy, celní doklady, průvodní listy, na základě kterých bude možné dokumentovat prověřovanou trestnou činnost a lze předpokládat, že budou sloužit jako podklad pro zahájení trestního stíhání, přičemž bez provedení domovní prohlídky neměl policejní orgán dostatek podkladů pro zahájení trestního stíhání a tyto doklady nebylo možno jiným způsobem opatřit. Podnět policejního orgánu byl řádně odůvodněn a doložen spisovým materiálem. Domovní prohlídka měla být provedena jako neodkladný úkon, neboť hrozilo riziko ztráty důkazního materiálu. Též státní zástupkyně vrchního státního zastupitelství dostatečně svůj návrh na provedení domovní prohlídky jako neodkladného a neopakovatelného úkonu odůvodnila. Při sepisování Protokolu o provedení prohlídky policejní orgán uvedl všechny potřebné náležitosti a současně výslovně zdůvodnil neodkladnost provedení tohoto úkonu. Ústavní stížnost stěžovatele je podle názoru ředitele vytržena z kontextu a sledu událostí, přičemž na celou kauzu je třeba pohlížet jako na celek. Vlastnímu prověřování pro podezření ze spáchání trestného činu zkrácení daně předcházelo standardní daňové řízení. Vytýkací řízení bylo finančním úřadem shrnuto tak, že plátce daně neprokázal nárok na osvobození od daně z přidané hodnoty za uvedené období, čímž došlo ke krácení povinnosti k dani z přidané hodnoty v předmětné výši. V listopadu roku 2009 sepsal policejní orgán záznam o zahájení úkonů trestního řízení k objasnění a prověření skutečností, důvodně nasvědčujících tomu, že mohl být spáchán trestný čin zkrácení daně. Vytýkací řízení bylo shrnuto Zprávou ze dne 15. 7. 2009, podle níž se stěžovateli nepodařilo prokázat nárok na osvobození od daně z přidané hodnoty. Od tohoto okamžiku daňový subjekt spolupráci s Finančním úřadem v Lounech eliminoval. V listopadu roku 2009 sepsal policejní orgán Záznam o zahájení úkonů trestního řízení dle ust. § 158 odst. 3 tr. ř. k objasnění a prověření skutečností, důvodně nasvědčujících tomu, že mohl být spáchán trestný čin zkrácení daně. Činností finančních úřadů v rámci místních šetření se nepodařilo zjistit, kde se nachází účetnictví společnosti. Z výsledků prověřování vyplynulo, že se zástupci daných obchodních společností vyhýbají povinnostem vyplývajícím ze zákona, když v podstatě s věcně a místně příslušnými finančními úřady nekomunikují, a pokud ano, tak v minimální míře, mnohdy až na opakované výzvy, předkládané doklady a ostatní požadované listinné materiály nepředkládají v úplné podobě, a úmyslně tak protahují prokazování v rámci zahájených daňových kontrol. Bylo dáno důvodné podezření, že tak budou vystupovat i nadále. Proto policejní orgán přistoupil k podání návrhu na vydání příkazu k domovním prohlídkám a prohlídkám jiných prostor a pozemků, a to za účelem zajištění účetnictví a dalších obchodních a daňových dokladů zainteresovaných společností, které by podezření z trestné činnosti buď potvrdily, nebo vyvrátily. Kvůli postavení stěžovatele jako statutárního orgánu společnosti LOSTR a.s. byl vyžádán podnět k provedení prohlídky i bydliště stěžovatele. O oprávněnosti této prohlídky svědčí i fakt, že v tomto rodinném domě byly nalezeny mj. věci označené společností či její razítko. Byla též zajištěna výpočetní technika. Domovní prohlídce předcházela výzva k vydání účetních dokladů dle ust. § 78 tr. ř., které nebyly na základě výzvy předloženy příslušnému finančnímu úřadu a ani nebyly nalezeny provedenými domovními prohlídkami ve vypovídacím stavu. Ředitel policejního orgánu proto uzavřel, že policejní orgán rozhodující skutečnosti ve svém podnětu státnímu zástupci uvedl a řádně doložil spisovým materiálem. Státní zástupce tyto důvody

k podnětu akceptoval a také prezentoval. O způsobu a formulaci příkazu k domovní prohlídce vydané okresním soudem ovšem policejnímu orgánu nenáleží spekulovat.

II.

7. Ústavní soud si k posouzení námitek a tvrzení stěžovatele vyžádal spis Okresního soudu v Lounech sp. zn. 0 Nt 1008/2010, z něhož zjistil následující skutečnosti:

8. Dne 8. 10. 2010 podala státní zástupkyně Vrchního státního zastupitelství v Praze návrh na vydání příkazu k domovní prohlídce podle ust. § 83 odst. 1 tr. ř. (čl. 1nn.). Policejní orgán Útvaru odhalování korupce a finanční kriminality prověřoval podezření ze spáchání zvláště závažného trestného činu zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby, jehož se měla dopustit skupina osob tak, že stěžovatel, statutární zástupce společnosti LOSTR a.s. (později LEGIOS a.s.), zahrnul do přiznání k DPH za jednotlivá zdaňovací období fiktivní nákupy zboží, a to od společnosti Onetrade s.r.o. Byly uzavřeny fiktivní kupní smlouvy o koupi zboží a fiktivní faktury s cílem získat neoprávněný nárok na odpočet DPH, neboť prodej komponentů byl uskutečněn buď jako fiktivní vývoz zboží mimo Evropskou unii či dodání zboží do států EU za kontrolované období. Tím měl být získán neoprávněný nárok na odpočet DPH na vstupu nejméně ve výši 111 milionů Kč. Dle záznamu o zahájení úkonů trestního řízení bylo postupem dle ust. § 158 odst. tr. ř. ve věci vedeno prověřování, přičemž v jeho průběhu byl ve věci činný také tamní soud, a to formou vydávání příkazů k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu. Finanční úřady na podkladě daňových přiznání k DPH podaných společností LOSTR a.s. zahájily daňovou kontrolu a vytýkácí řízení. Předmětná společnost ovšem do dnešní doby nedoložila téměř žádné vývozy zboží mimo EU či dodání zboží do států EU za kontrolované období. Předložené účetní doklady za duben 2009 přitom působily nevěrohodně. Tato zjištění byla potvrzena zjištěními ke společnostem Onetrade s.r.o. a ÚJI Trade a.s. Nesrovnalosti byly zjištěny i při prověřování plateb za jednotlivé dodávky zboží. Zhodnocením dosavadních výsledků prověřování bylo zjištěno, že se zástupci obchodních společností (tj. i stěžovatel) vyhýbají povinnostem vyplývajícím ze zákona, když s věcně a místně příslušnými finančními úřady nekomunikují, či minimálně a až na opakované výzvy, a úmyslně tak protahují dokazování v rámci zahájených daňových kontrol a vytýkácích řízení. Je dáno důvodné podezření, že tímto způsobem budou postupovat i nadále a protahovat řízení až do doby jeho nuceného ukončení z důvodu zákonem stanovené lhůty. Stěžovatel, který byl jedním z hlavních podezřelých, se zdržoval na výše uvedené adrese v rodinném domku své manželky. Je dáno důvodné podezření, že by se v tomto domě mohly nacházet listinné a jiné důkazy s trestnou činností související, zejména účetní doklady, účetní evidence, smlouvy a další doklady týkající se obchodní činnosti společnosti LOSTR a.s., případně společnosti Onetra s.r.o., a ÚJI Trade a.s., a to v jak listinné, tak elektronické podobě, konkrétně objednávky, faktury, dodací listy, celní doklady, průvodní listy, razítka, e-mailová korespondence mezi podezřelými a další písemnosti a věci na základě, kterých bude možné prověřovanou trestnou činnost zdokumentovat. Proto státní zástupkyně navrhla provedení domovní prohlídky, jakožto neodkladného a neopakovatelného úkonu.

9. Soudce okresního soudu JUDr. Petr Šilhan na základě návrhu státního zástupce nařídil podle ust. § 83 odst. 1 tr. ř. domovní prohlídku rodinného domu na předmětné adrese, včetně příslušenství k domu, tj. sklepa, garáže a dalších prostor. Soudce po přezkoumání spisového materiálu, který státní zástupce s návrhem předložil, zjistil, že zákonné podmínky pro nařízení domovní prohlídky byly splněny, protože z důkazů zatím opatřených vyplývá důvodné podezření, že se ve shora uvedeném domě nachází věci důležité pro trestní řízení, když na uvedené adrese bydlí stěžovatel, a proto se na uvedené adrese mohou nacházet věci důležité pro trestní řízení, zejména účetní doklady, účetní evidence, smlouvy a další doklady týkající se předmětných obchodních společností.

10. Podle ust. § 44 odst. 2 zákona o Ústavním soudu může Ústavní soud se souhlasem účastníků upustit od ústního jednání, nelze-li od tohoto jednání očekávat další objasnění věci. Účastníci souhlas poskytl a od ústního jednání bylo upuštěno.

III.

11. Ústavní soud dospěl k závěru, že ústavní stížnost je důvodná.

12. Ústavní soud představuje soudní orgán ochrany ústavnosti (čl. 83 Ústavy ČR). Není součástí soustavy obecných soudů a nepřísluší mu právo dozoru nad rozhodovací činností obecných soudů. K takovému dozoru či kontrole je Ústavní soud oprávněn pouze za situace, kdy obecné soudy svými rozhodnutími zasahují do ústavně zaručených základních práv a svobod jednotlivce.

13. Stíhání trestných činů a spravedlivé potrestání jejich pachatelů je ústavně aprobovatelným veřejným zájmem, jehož podstatou je přenesení odpovědnosti za postihování nejzávažnějších porušování základních práv a svobod fyzickými a právnickými osobami na stát. Umožňuje-li trestní právo realizaci veřejného zájmu na stíhání trestné činnosti pomocí robustních a osobní integritu jednotlivce omezujících nástrojů, pak jejich použití musí respektovat ústavněprávní limity, neboť jejich použití sebou nese vážné omezení základních práv a svobod jednotlivce. K omezení osobní integrity a soukromí (tj. k prolomení respektu k nim) tak může ze strany veřejné moci dojít jen zcela výjimečně a jen tehdy, je-li to v demokratické společnosti nezbytné a účelu sledovaného veřejným zájmem nelze dosáhnout jinak [srov. nálezy Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 3038/07 ze dne 29. 2. 2008 (N 46/48 SbNU 549)].

14. V případě výkonu domovní prohlídky či prohlídky jiných prostor se jedná zejména o omezení základního práva osoby na nedotknutelnost jejího obydlí, kterou garantuje čl. 12 odst. 1 Listiny, podle něhož *„Obydlí je nedotknutelné. Není dovoleno do něj vstoupit bez souhlasu toho, kdo v něm bydlí.“*. Rovněž Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“) v čl. 8 odst. 1 garantuje toto základní právo, když stanoví že: *„Každý má právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence.“*, a stejně tak Mezinárodní pakt o občanských a politických právech (dále jen „Pakt“) v čl. 17 garantuje jednotlivci toto základní právo chránící jej proti *„svévolnému zasahování do soukromého života, do rodiny, domova nebo korespondence“*.

15. Ústavní soud ve své judikatuře zřetelně vymezil význam, který je třeba ústavně garantovanému právu na nedotknutelnost obydlí podle čl. 12 Listiny přisuzovat. V nálezu sp. zn. III. ÚS 287/96 ze dne 22. 5. 1997 (N 62/8 SbNU 119) konstatoval, že *„Domovní svoboda jako ústavně zaručené právo plynoucí z čl. 12 Listiny svou povahou a významem spadá mezi základní lidská práva a svobody, neboť spolu se svobodou osobní a dalšími ústavně zaručenými základními právy dotváří osobnostní sféru jedince, jehož individuální integritu, jako zcela nezbytnou podmínku důstojné existence jedince a rozvoje lidského života vůbec, je nutno respektovat a důsledně chránit; zcela právem proto spadá tato ochrana pod ochranu ústavní, neboť – posuzováno jen z poněkud jiného hlediska – jde o výraz úcty k právům a svobodám člověka a občana (čl. 1 Ústavy).“* [obdobně srov. nálezy sp. zn. I. ÚS 201/01 ze dne 10. 10. 2001 (N 147/24 SbNU 59) či nálezy sp. zn. II. ÚS 362/06 ze dne 1. 11. 2006 (N 200/43 SbNU 239)]. Právo garantované ustanovením čl. 12 Listiny tak úzce souvisí s právy garantovanými čl. 7, 8 a 10 Listiny, která společně vytváří osobnostní (soukromou) sféru každého jednotlivce, kterou právo garantované čl. 12 Listiny prostorově vymezuje obydlím. Účelem tohoto základního práva je respekt a záruka, aby jednatel nebyl rušen v soukromé (prostorové) sféře. Právo na prostorově vymezené soukromí plní jak funkci svobody (*status negativus*), ale jde také o hodnotové rozhodnutí ústavodárce. Z toho vyplývá, že jednak chrání právo jednotlivce před nechtěným vniknutím veřejné moci do soukromého prostoru; v podobě objektivního práva pak působí tak, že akty veřejné moci musí respektovat hodnotovou relevanci prostorově vymezeného soukromí.

16. V nálezu sp. zn. III. ÚS 287/96 se Ústavní soud vyjádřil k možnosti průlomu do ochrany osobnostní sféry jedince: „*Jestliže ústavní pořádek České republiky připouští průlom této ochrany, děje se tak toliko a výlučně v zájmu ochrany demokratické společnosti jako takové, případně v zájmu ústavně zaručených základních práv a svobod jiných; sem spadá především nezbytnost daná obecným zájmem na ochraně společnosti před trestnými činy a dále tím, aby takové činy byly zjištěny a potrestány. Připustnost domovní prohlídky v obydlí (jiných prostorách) pachatele nebo důvodně podezřelého (ust. § 82 a násl. tr. ř.) je však třeba chápat jako výjimku, která nadto vyžaduje restriktivní interpretaci zákonem stanovených podmínek její přípustnosti.*“ Domovní prohlídku lze přitom definovat jako jednání orgánů veřejné moci, jež je prováděné vždy za určitým cílem, a které sleduje určitý účel a orientuje se na zjištění osob, věcí či určitého skutkového děje tak, aby bylo objeveno něco, co uživatel obydlí sám dobrovolně předložit či poskytnout nehodlá. K nezbytnosti záruk u domovních prohlídek se vyjádřil i Evropský soud pro lidská práva, který uvedl, že byť se státy mohou uchýlit k určitým opatřením jako domovní prohlídky nebo zabavení, aby získaly hmotný důkaz, je třeba, aby jejich právní předpisy a jejich praxe v dané oblasti skýtaly přiměřené a dostatečné záruky proti zneužití (srov. i rozsudek ve věci Klass, 1978, A-28 a Funke, 1993, A-256-A citované dle nálezu Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 298/05, N 196/39 SbNU 91).

17. Jelikož je právo na nedotknutelnost obydlí omezené trestním institutem domovní prohlídky, musí ji zásadně povolovat soud (srov. čl. 12 odst. 2 Listiny), a to už z důvodu bezpodmínečného požadavku procesní ochrany základního práva [existují velmi úzce interpretovatelné zákonem vymezené výjimky jako např. ust. § 83a odst. 3 tr. ř. nebo ust. § 83c tr. ř.]. Jinak řečeno, souhlas soudce s jejím provedením je předvídan jako pravidlo, neboť představuje preventivní kontrolu skrze nezávislou a neutrální instanci, kterou není a nemůže být státní zástupce, jenž je stranou trestního řízení (k materiálnímu vymezení soudu viz nálezy sp. zn. Pl. ÚS 11/04, N 89/37 SbNU 207). Tím méně je nezávislým a nestranným orgánem policejní orgán (viz bod 26 nálezu sp. zn. Pl. ÚS 3/09, N 121/57 SbNU 495). Jak uvedl Ústavní soud v bodě 25 nálezu sp. zn. Pl. ÚS 3/09: „*V případě užití trestněprávních nástrojů omezujících základní práva a svobody jednotlivce (zejm. domovní prohlídka, prohlídka jiných prostor a pozemků, osobní prohlídka, zadržení a otevíření zásilek, odposlechy telekomunikačního provozu) se požadavek soudní ochrany základních práv musí projevit ve vydání soudního příkazu a v jeho dostatečném odůvodnění. To musí odpovídat jak požadavkům zákona, tak především ústavním principům, z nichž zákonné ustanovení vychází, resp. které zpětně limitují jeho interpretaci, neboť aplikace takového ustanovení představuje zvlášť závažný zásah do základních práv a svobod každého jednotlivce (podobně nálezy sp. zn. II. ÚS 789/06).*“

18. V nálezu sp. zn. III. ÚS 287/96 Ústavní soud traktoval, že o zvláště závažný zásah do ústavně zaručeného základního práva na domovní svobodu jde v případě, kdy má domovní prohlídka v konkrétní věci charakter neodkladného úkonu (ust. § 160 odst. 4 tr. ř.), a proto lze také připustit, že je za dostatečně zřejmých skutečností také ex lege přípustná (ust. § 83 odst. 1 al. 2 tr. ř.). Zároveň ale deklaroval, že rozhodnutí, na jehož základě má být takový úkon proveden, musí být i z tohoto hlediska zvláštní závažnosti přiměřeně a dostatečně zdůvodněno. Rozhodující obecný soud před vydáním příslušného příkazu (čl. 12 odst. 2 al. 1 Listiny) proto musí nejen bedlivě zkoumat, zda v té které věci jsou pro nařízení domovní prohlídky splněny všechny zákonné podmínky, ale také aby příkazu, jímž domovní prohlídku nařizuje, věnoval náležitou pozornost a aby své rozhodovací důvody také v jeho odůvodnění dostatečně a zřetelně vyložil (srov. shodně např. i nálezy sp. zn. II. ÚS 362/06, N 200/43 SbNU 239, sp. zn. I. ÚS 536/06, N 100/53 SbNU 263 či sp. zn. II. ÚS 1940/10, dostupné na <http://nalus.usoud.cz/>); nestačí proto „*pouhý odkaz na příslušná zákonná ustanovení (příp. jejich citace), aniž by bylo současně dostatečně zřejmé, z jakých skutkových (a případně i jiných) okolností tento příkaz jako rozhodnutí orgánu veřejné moci vychází, případně čím - a v čem - pokládá zákonem stanovené podmínky za naplněné.*“ Jestliže byl příkaz k domovní prohlídce vydán ve stadiu „*prověřování podezřelého*“, nikoli ve stadiu trestního stíhání stěžovatele, musí být příkaz k provedení domovní prohlídky vydán s odůvodněním toho, že jde o úkon neodkladný nebo neopakovatelný (srov. nálezy sp. zn. IV. ÚS 1780/07, N 147/50 SbNU 297, či nálezy sp. zn. II. ÚS 3073/10, dostupné na

<http://nalus.usoud.cz/>). Z hlediska naplnění principu proporcionality je nutno považovat za nezbytné, aby v příkazu k domovní prohlídce bylo co možná nejpřesněji vymezeno to, po čem je pátráno. Pro posouzení proporcionality zásahu bude dále důležité vyhodnocení zájmu (závažnost deliktu, pro který je vedeno trestní řízení), který koliduje se svobodou v podobě prostorové dimenze soukromí, jakož i zhodnocení relevance toho, co je hledáno, pro zajištění ochrany kolidujícího statku.

IV.

19. Jádrem projednávané věci je to, zda k zásahu do domovní svobody došlo na základě formálně i materiálně bezvadného příkazu k domovní prohlídce (bod 9). Již z koncepce materiálního právního státu vyplývá povinnost orgánu veřejné moci při výkonu svých pravomocí a kompetencí co nejvíce respektovat subjektivní právo jednotlivce na domovní svobodu (body 14 a 15). Byť Listina předpokládá možnost omezit právo na nedotknutelnost obydlí (čl. 12 odst. 2 Listiny), příkaz soudce k domovní prohlídce musí obsahovat nezbytné náležitosti, jinak veřejná moc překračuje rozsah svých oprávnění a zasahuje do prostorově vymezeného soukromí jednotlivce. V případě domovní prohlídky je totiž nutno trvat na striktním splnění určitých materiálních předpokladů (body 17-18). O ústavně neaprobovatelný zásah do domovní svobody jednotlivce jde přitom tehdy, pokud je domovní prohlídka zahájena toliko formálně, tj. na základě pouhého odkazu na příslušná zákonná ustanovení (bod 18). V případě, kdy je domovní prohlídka nařízena před zahájením trestního stíhání stěžovatele, musejí být naplněny silnější požadavky, tj. příkaz k domovní prohlídce musí být vydán s odůvodněním, že jde o úkon neodkladný nebo neopakovatelný (bod 18). Právě o případ řízení před vydáním usnesení o zahájení trestního stíhání se v posuzovaném případě jednalo, jak vyplývá z tohoto příkazu samotného (bod 9), i z návrhu státní zástupkyně na jeho vydání (bod 8), tak v neposlední řadě i z vyjádření policejního orgánu k ústavní stížnosti (bod 6).

20. Napadený příkaz k domovní prohlídce ovšem vůbec neuvádí, že by se mělo jednat o úkon neodkladný nebo neopakovatelný, natož z jakých důvodů (bod 9). Tento příkaz přitom finalizuje oprávnění policejního orgánu, coby orgánu veřejné moci, k zásahu do základního práva podle čl. 12 Listiny. To je dáno tím, že právě příkazem k domovní prohlídce je konstatována důvodnost, resp. zákonnost její realizace, a to včetně případných podmínek, za kterých musí být vykonána (srov. nálezný sp. zn. II. ÚS 3073/10). Tuto přezkumnou a do značné míry i dozorčí funkci soudu nad průběhem trestního řízení na sebe nemůže převzít sám policejní orgán ani státní zástupce, neboť nepředstavují příslušnou nezávislou a neutrální instanci (bod 17). Nepostačuje tudíž to, že státní zástupce ve svém návrhu na provedení domovní prohlídky (bod 8) označil daný úkon jako neodkladný a neopakovatelný (bod 8), jak na to obsáhle odkazoval ředitel policejního orgánu ve svém vyjádření (bod 6). Stejně tak nestačí, že v protokolu o provedení domovní prohlídky (bod 5) vzdor mlčení příkazu soudce k domovní prohlídce (bod 9) tuto označí za úkon neodkladný. Z pohledu následného přezkumu, ať už obecného soudu rozhodujícího o věci samé, či Ústavního soudu v řízení o ústavní stížnosti, je irelevantní, zda byl návrh státního zástupce na vydání příkazu k domovní prohlídce odůvodněn neodkladností a neopakovatelností tohoto úkonu, a případně jak, a samozřejmě ani to, že policejní orgán následně v protokolu uvedl, že prohlídka byla provedena jako neodkladný úkon. Obecný soud totiž nemůže rezignovat na to, aby v příkazu k domovní prohlídce co možná nejpřesněji vymezil, proč má být ve stadiu před zahájením trestního stíhání nařízena domovní prohlídka. Nemůže ani rezignovat na to, aby vymezení to, po čem je pátráno a zhodnotil závažnost deliktu, ve vztahu ke svobodě v podobě prostorové dimenze soukromí, a aby zhodnotil relevanci toho, co je hledáno pro zajištění ochrany kolidujícího statku (bod 18).

21. Lze tedy uzavřít, že obecný soud porušil základní práva stěžovatele podle čl. 12 odst. 1 Listiny, když vydal příkaz k domovní prohlídce předmětného rodinného domku užívaného stěžovatelem, aniž by se zabýval tím, zda se jedná o úkon neodkladný či neopakovatelný, a z jakého konkrétního důvodu (bod 9). Proto Ústavní soud ústavní stížnosti vyhověl podle ustanovení § 82 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu a napadený příkaz podle ust. § 82 odst. 3 písm. a) cit. zákona zrušil. Ústavní soud se

nezabýval dalšími námitkami stěžovatele proti příkazu k domovní prohlídce a ani samotným průběhem domovní prohlídky, protože jejich projednání by na shora uvedeném závěru nemohlo nic změnit.

22. S ohledem na to, že na základě předmětného příkazu byla domovní prohlídka skutečně provedena a byly při ní zajištěny policejním orgánem určité věci, je zřejmé, že důsledky této prohlídky neskončily jejím provedením. Z výše uvedeného vyplývá, že příkaz k domovní prohlídce je nezbytnou podmínkou k tomu, aby domovní prohlídka mohla být legitimně provedena. Ústavně souladný základ pro provedení domovní prohlídky však v daném případě není dán (bod 19-21). Nebyl-li ovšem dán legitimní důvod k provedení domovní prohlídky, nemůže být dán ani legitimní důvod k zajištění věcí, které byly při domovní prohlídce nalezeny (bod 5). Proto lze uzavřít, že policejní orgán tím, že provedl na základě výše uvedeného příkazu domovní prohlídku a zajistil při ní určité věci stěžovatele, porušil jeho základní práva podle čl. 12 odst. 1 Listiny, a proto je namístě podle ust. § 82 odst. 3 písm. b) zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, zakázat, aby v porušování základních práv stěžovatele pokračoval, a zároveň mu přikázat, aby obnovil stav před porušením vydáním věcí zajištěných při domovní prohlídce konané dne 13. října 2010 v předmětném rodinném domu užívaném stěžovatelem.

23. Pokud stěžovatel navrhoval vydání předběžného opatření a přednostního projednání, Ústavní soud k tomu konstatuje následující: Ústavní soud v minulosti jasně vyložil, že je při výkladu institutů vybočujících z řádného průběhu řízení o ústavní stížnost veden jednak maximou rovnosti účastníků řízení, dále speciální povahou tohoto řízení, z něhož by uvedených institutů učinila de facto řádný opravný prostředek. Proto bylo k aplikaci uvedených institutů přistoupeno toliko tehdy, došlo-li by jinak k nezvratným osobním důsledkům, vylučujícím i reparační či satisfakční funkci právní odpovědnosti (srov. sp. zn. III. ÚS 258/03, N 66/33 SbNU 155). O nic takového v posuzovaném případě nejde, a proto Ústavní soud odmítl jak návrh na přednostní projednání věci, tak i návrh na vydání předběžného opatření (srov. obdobně nálezy Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 3073/10).

P o u č e n í : Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat (§ 54 odst. 2 zákona o Ústavním soudu).

V Brně dne 10. ledna 2012

Ivana Janů

předsedkyně senátu